

Висновок

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації **Соломчак Христини Орестівни** на тему
**«Формування у підлітків інтересу до занять туризмом в умовах
літнього оздоровчого табору»**, представленій на здобуття
наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність дослідження. Сучасні концепції організації літнього відпочинку і оздоровлення дітей та молоді розглядають відпочинок у літніх оздоровчих таборах як невід'ємну складову усієї життєдіяльності дитини, де гармонійно поєднуються духовні, естетичні, пізнавальні, моральні начала, та безпосереднім природнім способом відбувається опанування дитиною життя. У таборі створюються умови для залучення усіх вихованців до занять фізичною культурою і спортом, туризмом, природоохоронною діяльністю для розширення та поглиблення знань про навколишній світ, розвитку творчих здібностей вихованців тощо.

Важливою характеристикою дитячо-юнацького туризму є його оздоровча спрямованість. Оздоровлення і фізичний розвиток особливо потрібні підростаючому поколінню, адже сучасна молодь веде малорухливий спосіб життя, віддаючи перевагу різноманітним гаджетам. Туризм засобами виховного середовища створює умови для професійної орієнтації вихованців, адже тут реалізуються завдання трудового виховання (пошив і ремонт рюкзаків, палаток, спальників, виготовлення необхідного обладнання тощо). Участь у туристських походах дає вихованцям можливість набути практичного досвіду самообслуговування (облаштування табору, приготування їжі, підтримання гігієни тіла, речей тощо), що є важливим у процесі соціалізації. У туристській діяльності розширюється сфера спілкування, відбувається набуття навичок соціальної взаємодії, накопичення позитивного досвіду поведінки, створюються сприятливі умови для формування моральних якостей особистості.

Відтак туризм сприяє різнобічному розвитку особистості, загальному оздоровленню організму, зміцненню фізичних і духовних сил, удосконаленню туристської майстерності, набуттю навичок як самотійної діяльності, так і колективної взаємодії, сприяє вивченню рідного краю і виховує патріотизм. З огляду на це, у сучасних умовах актуалізується проблема формування в особистості інтересу до занять туризмом у літньому оздоровчому таборі, адже

саме тут можна створити найсприятливіші педагогічні умови для цього процесу. Цю актуальність означеної проблеми переконливо доводить Х. Соломчак, вказуючи на її міжгалузеве значення, науково-теоретичне і практичне спрямування, важливість розв'язання як для суспільства загалом, так і для кожної особистості зокрема.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів. Результати аналізу дисертаційної роботи Х. Соломчак засвідчили ґрунтовність виконаного дослідження. Достатній ступінь обґрунтованості та достовірності результатів роботи зумовлений методологічною та теоретичною обґрунтованістю вихідних положень, системним аналізом теоретичного матеріалу, з'ясуванням причиново-наслідкових зв'язків між елементами досліджуваної системи, широтою теоретичної бази.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і пропозицій, що розроблені й відображені у дисертації, підтверджуються використанням нормативно-правової бази педагогічної освіти, документів, що регламентують оздоровлення та фізичне виховання в умовах літніх оздоровчих таборів і визначають характер їхніх змін на найближчий період, науково-педагогічних концепцій, наукових праць учених, публікацій у періодиці тощо. Для досягнення поставленої мети авторка не лише здійснила системний аналіз науково-педагогічної літератури з досліджуваної проблеми, але й виокремила нерозв'язані питання та з'ясувала сутність ключових понять дослідження. Джерельна база широко та якісно представлена у дисертаційному дослідженні, проілюстрована додатками і власним практичним дослідженням.

Робота відзначається аргументованістю, об'єктивністю, логічністю викладу матеріалу. Одержанню достовірних і обґрунтованих результатів сприяло застосування відповідного наукового інструментарію, який складається із вдало підібраних авторкою **методів наукового пошуку**. Для реалізації мети, розв'язання, поставлених у дослідженні завдань, використано комплекс методів:

- **теоретичні:** аналіз педагогічної, валеологічної, психологічної, методичної літератури – для визначення науково-теоретичного підґрунтя дослідження; контент-аналіз нормативних і законодавчих документів – для виявлення змісту і специфіки роботи літніх оздоровчих таборів в сучасних умовах, організації та проведення туристичної діяльності; прогностичні методи – для моделювання та прогнозування, осмислення процесу формування інтересу до занять туризмом в умовах літнього оздоровчого табору з використанням традиційних та інноваційних технологій; аналіз і синтез результатів – для узагальнення та висновків;

- **емпіричні:** вивчення передового педагогічного досвіду використання інноваційних технологій у формуванні інтересу в підлітків до занять туризмом в умовах літнього оздоровчого табору, зокрема засобами краєзнавства; педагогічне спостереження, усне та письмове опитування (бесіда, інтерв'ю, тестування, анкетування); розв'язання проблемних ситуацій для вивчення світоглядних, ціннісних орієнтацій, рівня сформованості у підлітків інтересу та готовності до занять туризмом в умовах літнього оздоровчого табору; моделювання – з метою створення освітньої моделі формування у підлітків інтересу до занять туризмом, їх інтеграції у сучасну модель роботи літнього оздоровчого табору.

Комплекс обраних методів дослідження дозволив сформулювати обґрунтовані висновки і практичні пропозиції щодо удосконалення процесу формування у підлітків інтересу до занять туризмом в умовах літнього оздоровчого табору.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає у тому, що:

- *вперше* цілісно визначено, теоретично обґрунтовано ефективність процесу формування у підлітків інтересу до занять туризмом в умовах літнього оздоровчого табору на засадах особистісно орієнтованого підходу;

- *уточнено* дефініцію «інтерес до занять туризмом», що дозволяє відтворити алгоритм виникнення такого інтересу та модель його формування на засадах особистісно орієнтованого підходу за параметрами мети, теоретико-методологічних засад, загальних шляхів і засобів, завдань, критеріїв сформованості;

- *встановлено*, що застосування природних засобів (вода, повітря, сонце) і гігієнічних, штучно створених (організація та проведення туристичних походів, фізичні вправи, пісня, змагання, виступ тощо) в умовах літнього оздоровчого табору формує у підлітків стійкий інтерес до занять туризмом у синкретизмі знання, діяльності та задоволення, виконує при цьому соціально-виховну, пізнавальну, розвивальну роль;

- *подальшого розвитку та удосконалення* набула розробка методики застосування засобів туризму в освітньому процесі в умовах літнього оздоровчого табору та поза ним, яка формує у підлітків стійкий інтерес до цього виду діяльності;

- *конкретизовано* причини спаду інтересу підлітків до занять туризмом, а саме відсутність належної мотивації, яка повинна бути заснована на актуалізації

засад особистісно орієнтованого підходу, валеологічної культури особистості та соціальної компетенції в складних соціо-культурних умовах сьогодення.

Наукова новизна узгоджується із завданнями дослідження, що є складовими поставленої в дисертації мети та не виходить за її межі. Структура роботи та її оформлення відповідають вимогам, що ставляться до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Детальне ознайомлення з дисертацією Соломчак Х. О. дає підстави стверджувати, що науково-методичний підхід здобувачки до наукової роботи вирізняється фундаментальністю, цілісністю, прикладним характером та ґрунтовністю. Незаперечним здобутком дисертантки є також і те, що вона розглянула проблему цілісно, визначивши дефініцію «інтерес до занять туризмом», що дозволило відтворити алгоритм виникнення такого інтересу та модель його формування на засадах особистісно орієнтованого підходу, а також розробити методикку застосування засобів туризму в освітньому процесі в умовах літнього оздоровчого табору та поза ним, яка формує у підлітків стійкий інтерес до цього виду діяльності.

Структура роботи та її оформлення відповідають вимогам, що ставляться до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Дисертація складається з двох розділів, кожен з яких відображає певний аспект проблеми.

У першому розділі дисертанткою запропоновано розглянуто методологічні засади та психолого-педагогічні аспекти вирішення проблеми, створено і визначено структуру моделі досліджуваного навчально-виховного процесу в умовах відпочинку та оздоровлення. Основою процесу формування інтересу у підлітків до занять туризмом в умовах ЛОТ дисертантка визначила ідеї філософії і педагогіки канікул, а також настанови нормативно-правових документів, особистісно орієнтованого підходу у поєднанні із валеологічним та компетентнісним.

На увагу заслуговує відтворений дисертанткою алгоритм виникнення інтересу і мотивації підлітка до занять туризмом в педагогічних умовах ЛОТ через потреби. Соломчак Х. О. виокремила такі етапи цього процесу: потреба в заняттях туризмом як нестача руху, діяльності, активності → інтерес до цих занять як форма емоційного вияву потреби та усвідомлення її змісту → мотиви до занять як усвідомлені підлітком причини займатися туризмом, у яких відображені і виявлені потреби та інтереси → стимул як мета дій і діяльності підлітка для задоволення потреби та інтересу до цих занять в умовах ЛОТ (похвала, страх осуду, потреба в спілкуванні, корекція фігури, покращення здоров'я тощо) → заняття туризмом та

підготовчо-тренувальними фізичними вправами як діяльність (в природних умовах чи штучно створених, з власної ініціативи чи спеціально організована, індивідуальна чи командна → результати задоволення потреби у заняттях туризмом як стійкий інтерес, відчуття внутрішнього комфорту, задоволення, що, однак, не зменшує інтересу до цих занять, а виявляє нові його форми (н-д: звичка відвідувати басейн, спортзал, гра в команді, відмова від шкідливих звичок, обрання професії, пов'язаної із туризмом тощо).

Дисертантка доводить, що формування у підлітків інтересу до занять туризмом в умовах ЛОТ є складним структурно змістовим явищем, що дало їй підстави визначити доцільність створення його моделі за параметрами змісту понять «інтерес» та «процес формування інтересу до занять туризмом», встановлення теоретико-методологічної основи формування цього інтересу, визначення мети і завдань занять туризмом в умовах ЛОТ та шляхів і засобів їх досягнення, розкриття належних педагогічних умов, форм і методів в ЛОТ, характеристика вікових особливостей підлітків як суб'єктів педагогічної взаємодії, визначення ролі сім'ї та школи у фізичному вихованні підлітків, основних чинників формування інтересу до занять туризмом, обґрунтування стійкого інтересу до занять туризмом як результату процесу його формування в умовах ЛОТ.

У другому розділі дисертанткою з'ясовано методичні особливості процесу формування у підлітків інтересу до занять туризмом в умовах ЛОТ, визначено та обґрунтовано методичне забезпечення цього процесу в педагогічних умовах ЛОТ, а також особливості підготовки майбутніх учителів до організації та проведення туристичної діяльності школярів. Розроблено авторський спецкурс «Туризм – це більше, ніж мандрівки», у програмі якого відображено педагогічний, тренерський досвід в Україні та за її межами, передбачено використання словесних і практичних, наочних методів, пізнання і пропагування ідей туристського краєзнавства, патріотичного виховання тощо.

На увагу заслуговують виокремлені дисертанткою педагогічні умови для занять підлітків туризмом в умовах ЛОТ (матеріально-технічна база, зокрема для оздоровлення, занять фізкультурою і спортом, професійності та компетентності колективу ЛОТ, застосування ефективних педагогічних ситуацій та задач (стратегічні, тактичні та оперативні)), визначені форми і методи загального табірної життя, заgonу та проведення індивідуальної роботи: ранкова гімнастика, оздоровчі заходи (сонячні і повітряні ванни, купання), загонові заняття фізкультурою, екскурсії, туристичні походи, ігри на місцевості в заgonі,

індивідуальні та командні фізкультурні виступи, заняття в спортивних гуртках і тренування в командах з різних видів спорту, навчання плаванню, семінари суддів з різних видів спорту, проведення спортивних ігор загону (типу «Старти надій»), організація змагань у загоні: чотириборство, легка атлетика, рухливі ігри, спортивні ігри, проведення товариських зустрічей з командами і загонами сусідніх таборів, проведення спартакіади у загоні та таборі, а також обладнання стендів для відображення результатів змагань, новин спорту, рекордів, випуск фотостендів тощо.

Соломчак Х. О. стверджує, що засобами формування інтересу у підлітків до занять туризмом в умовах ЛОТ є мовні (вербальні), здоров'язберігаючі пізнавальні (ознайомлення із правилами здорового способу життя, режимом робочого дня та відпочинку, туризмом як соціально-культурним феноменом тощо), здоров'язберігаючі діяльнісні (заняття фізичними вправами, участь в екскурсіях, походах, тренуваннях тощо). Автор зазначає, що у підлітка формуються початкові засадничі основи здорового способу життя: освоєння культури фізичної, розумової діяльності та активного відпочинку, дозвілля, гармонійні ціннісні стосунки зі світом, частиною якого підліток себе відчуває: природою, культурою, спільнотою людей (батьки, родичі, однолітки, педагоги тощо).

У висновках до кожного з розділів дисертації та загальних висновках викладено найбільш важливі наукові результати, які сприяли розв'язанню завдань дослідження. Цікавими є підібрані дисертанткою додатки.

Не викликає сумніву практичне значення отриманих результатів, яке полягає у розробці й апробації в умовах літнього оздоровчого табору авторської програми «Туризм – це більше, ніж мандрівки», укладеної здобувачем на основі передового педагогічного та власного досвіду. Основні науково-методичні напрацювання, положення та висновки Соломчак Х. О. можуть бути використані у розробці програми спецкурсів для професійної підготовки студентів; навчальних програм, посібників, організації позашкільної та позааудиторної роботи учнівської та студентської молоді, для науково-дослідної роботи студентів закладів вищої педагогічної освіти, для підготовки та перепідготовки учителів фізичної культури, з числа яких формується контингент тренерів/інструкторів фізичного виховання в літніх оздоровчих таборах.

Підтвердженням цього є довідки про **впровадження** результатів дослідження в освітній процес низки закладів вищої освіти України. Основні положення та результати дослідження впроваджено в освітній процес факультету фізичного виховання, спорту і здоров'я Національного педагогічного університету

імені М.П. Драгоманова (довідка № 1128 від 26.11.2020 р.), Центру післядипломної освіти та доуніверситетської підготовки Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (довідка № 76 від 07.12.2020 р.), закладу загальної середньої освіти ліцей № 16 імені Юрія Дрогобича Дрогобицької міської ради (довідка № 185 від 25.11.2020 р.), закладу загальної середньої освіти ліцей № 2 Дрогобицької міської ради (довідка № 01-17/285 від 09.12.2020 р.), закладу загальної середньої освіти ліцей № 1 імені Івана Франка Дрогобицької міської ради (довідка № 231 від 02.12.2020 р.), Станції юних туристів Дрогобицької міської ради Львівської області Станції юних туристів Дрогобицької міської ради Львівської області (довідка № 989 від 03.12.2020 р.).

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження пройшли належну апробацію на 9 міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференціях і семінарах. Важливо, що серед них є представницькі форуми у Гамільтон (Канада), Мюнхен (Німеччина), що свідчить про популяризацію дисертанткою вітчизняного освітнього досвіду на міжнародній арені.

Повнота викладення матеріалів у публікаціях положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Основні положення та результати дисертаційного дослідження викладено у 12 публікаціях, у тому числі: 4 – у наукових фахових виданнях України; 2 – у зарубіжних наукових виданнях; 3 – апробаційного характеру, 3 – додатково висвітлюють наукові результати.

ВИСНОВОК

Дисертаційна робота Соломчак Христини Орестівни «Формування у підлітків інтересу до занять туризмом в умовах літнього оздоровчого табору» є самостійно виконаною педагогічною працею, що має теоретичне та практичне значення. Вона містить оригінальні підходи до розв'язання питань, пов'язаних із формуванням у підлітків інтересу до занять туризмом в умовах літнього оздоровчого табору. Дослідження містить нові, раніше не захищені наукові положення, характеризується єдністю мети, завдань і змісту, а отримані результати в сукупності спрямовуються на розв'язання актуальної педагогічної проблеми.

Зміст роботи відповідає поставленій меті, визначені завдання розв'язані повністю, мети дослідження досягнуто. Основні положення та результати

дисертації мають ознаки наукової новизни. Структура та обсяг роботи відповідають встановленим вимогам.

Наукові положення, висновки та рекомендації аргументовані та обґрунтовані, характеризуються науковою новизною, мають теоретичне та практичне значення, отримали належну апробацію на науково-практичних конференціях. Публікації Соломчак Х. О. відображають усі отримані результати.

Викладене дозволяє дійти висновку, що дисертаційне дослідження «Формування у підлітків інтересу до занять туризмом в умовах літнього оздоровчого табору» є завершеною науковою працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують важливе педагогічне завдання, що має значення для розвитку педагогічної науки. Дисертаційне дослідження Соломчак Христини Орестівни відповідає вимогам п. 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії від 06.03.2019 р. № 167, і може бути представлено для розгляду у спеціалізованій вченій раді для здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Результати дисертаційної роботи обговорено і схвалено на засіданні фахового семінару кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (протокол № 8 від 9 березня 2021 р.).

Головуюча на засіданні фахового семінару:

завідувач кафедри загальної педагогіки

та дошкільної освіти,

доктор педагогічних наук, професор

М.М. Чепіль

Рецензенти:

професор кафедри загальної педагогіки

та дошкільної освіти,

доктор педагогічних наук, професор

О.В. Невмержицька

професор кафедри загальної педагогіки

та дошкільної освіти,

доктор педагогічних наук, професор

О.Є. Карпенко

Учений секретар

І.М. Патен